

are existing or available. The most significant threat to the financial security of the country is located in the area of monetary and banking relations.

Subject of neutralizing threats achieved the status of protection of national interests. The level of financial security threats often defines evaluation by means of integral index, but other methods are also prevalent.

Key words: economic security of the state, financial security of the state, indicators of financial security.

Стаття надійшла 8 жовтня 2014 р.

УДК 330.34

**Я. С. Піщур,
О. С. Сенишин**

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Розкрито сутність основних положень концепції сталого розвитку. Зазначено, що це поняття є не лише своєрідним відкриттям сучасної суспільствознавчої думки, але й науковим синтезом багатьох теоретичних положень, які тією чи іншою мірою мають значне історичне підґрунтя. Досліджено також етимологію дефініції «сталий розвиток». Наголошено на необхідності розмежування сталого розвитку як певного суспільного феномена, суспільного процесу і сталого розвитку як певної наукової концепції, наукової теорії.

Ключові слова: сталий розвиток, стабільність, стійкість, концепція сталого розвитку, суспільствознавство, суспільний процес, суспільно-економічна система.

Постановка проблеми. Початок третього тисячоліття характеризується переходом суспільства від постіндустріального етапу розвитку до інформаційного. Трансформаційні процеси, що досі відбуваються у сучасному глобалізаційному світі, характеризуються багатьма радикальними змінами практично у всіх сферах суспільних відносин, вказують на подальше поглиблення суперечностей у системі координат «суспільство-природа». У таких умовах потреба людства і у збереженні, і в нарощуванні людського і природного потенціалу для забезпечення життєдіяльності усіх суб'єктів навколишнього середовища стає щодалі актуальною і такою, що настійно вимагає формування нових організаційно-суспільних механізмів сучасного розвитку людства

на основі відповідних розроблених концептуально-теоретичних парадигм і постулатів.

Однією із таких нових наукових доктрин у суспільствознавстві, які б змогли відповісти на сучасні глобалізаційні виклики, є концепція сталого розвитку, теоретичні положення якої формують практичні основи для створення організаційно-управлінських механізмів, які повинні бути спрямовані на формування такого еколого-економічного простору, у якому б гармонізувались інтереси всіх його суб'єктів у просторово-часовому вимірі з урахуванням уникнення чи врахування подальших загроз.

Стан дослідження. Широке коло питань проблематики сталого розвитку на макро-, мезо- та мікрорівнях, формування та реалізації політики сталого розвитку, механізмів ресурсного забезпечення сталого розвитку розробляють провідні представники вітчизняних і закордонних наукових шкіл. Значний внесок у постановку проблематики сталого розвитку зробили вітчизняні дослідники Б. В. Буркинський, І. К. Бистряковий, Т. П. Галушкіна, З. В. Герасимчук, М. А. Голубець, Б. М. Данилишин, М. І. Долішній, М. З. Згуровський, П. Г. Костюк, В. С. Кравців, І. І. Лукінов, Л. Ц. Масловська, Л. Г. Мельник, Б. Є. Патон, Л. Г. Руденко, В. М. Степанов, В. М. Трегобчук, Ю. Ю. Туниця, В. Я. Шевчук, В. О. Шубравська, М. Г. Чумаченко та ін.

Метою статті є обґрунтування концепції сталого розвитку та його розмежування як певного суспільного феномена, суспільного процесу і сталого розвитку як певної наукової концепції, наукової теорії.

Виклад основних положень. Необхідність у поглибленому теоретичному обґрунтуванні сучасних закономірностей і тенденцій суспільно-економічного розвитку зумовлена і тим, що наукові уявлення щодо механізмів їх реалізації здебільшого зводяться до з'ясування суті протікання лише однієї із фаз циклічного розвитку спаду, стабільності чи зростання. Проте, складність вирішення такої проблеми полягає якраз у тому, що, незважаючи на те, що загальна глобалізаційна тенденція розвитку суспільства характеризується пришвидшеністю, прогресивністю, в окремих суспільно-природних підсистемах, в окремих часових періодах складно визначити стан, динаміку і структуру їх суспільно-економічного розвитку. Саме тому для оцінки і прогнозування змін у розвитку соціальної, економічної та екологічної підсистем доцільно чіткіше сформулювати основні теоретико-методологічні принципи, які лежать в основі концепції сталого розвитку, як такої, що значною мірою відповідає сучасним науковим уявленням про закономірності сучасного суспільно-економічного розвитку. Такі чітко сформульовані принципи, безумовно, пов'язують наукові знання із реальною

дійсністю, є «містком» між теорією і практикою, оскільки розкриття їх змісту створює теоретичну «платформу» для розробки та побудови різноманітних моделей функціонування як соціальних, так і економічних та екологічних підсистем, формує науково-методичне та організаційно-практичне підґрунтя для планування і прогнозування розвитку цих підсистем, є методологічною основою формування стратегії сталого розвитку.

Варто зазначити, що теперішнє трактування основних положень концепції сталого розвитку – це не лише своєрідне відкриття сучасної суспільствознавчої думки, але й науковий синтез багатьох теоретичних положень, які мають значне історичне підґрунтя. Слід мати на увазі, що концептуальні положення теорії сталого розвитку ґрунтуються на врахуванні базових принципів не тільки економічної науки, але й інших галузей суспільствознавства. Тому доцільно окреслити ті теоретичні надбання, які стали теоретичним фундаментом для формування концепції сталого розвитку.

Зокрема, ще Арістотель обґрунтував двоїсту природу вартості, а Фома Аквінський започаткував науковий термін «багатство природи». Значно пізніше В. Петті здійснив наукову оцінку природних факторів (землі, ресурсів, клімату) та праці. Класики політичної економії А. Сміт і Д. Рікардо формували основи трудової вартості, а Дж. Мілль урахував динамічну складову, що отримало наукове доповнення за переходу від статичної теорії рівноваги до теорії руху. Томас Мальтус обґрунтував певну залежність між демографічним чинником (зростанням народонаселенням) і виробництвом предметів споживання, що давало йому підстави зробити висновок про можливість появи кризи перенаселення та соціально-екологічної катастрофи.

Класики марксистської теорії, досліджуючи закономірності розвитку капіталістичного способу виробництва, визначили низку фундаментальних положень щодо тенденцій розвитку індустріального та постіндустріального суспільства. М. Вальрас і К. Менгер теоретично обґрунтували концепцію загальної рівноваги соціально-економічної системи, а інституціоналісти довели домінуючу роль інформаційного чинника у процесі розвитку цієї системи [15, с. 8].

Новітня ж історія розробки проблематики сталого розвитку тісно пов'язана з аналізом соціально-економічних та еколого-економічних чинників, що спричинили розвиток науково-технічного прогресу у 60–80 роках минулого століття.

Досліджуючи еколого-економічні аспекти загальних тенденцій розвитку суспільства, так звані неомальтузіанці Дж. Форрестер, А. Печчеї, Д. Медоуз зробили висновок про межі економічного

зростання, який ґрунтувався на необхідності визнання доцільності обмеження промислової діяльності, чисельності населення планети й рівня споживання.

Заперечуючи такі наукові погляди, представники наукової школи технологічного детермінізму американські економісти Дж.-К. Гелбрейт і В. В. Росту, а також сучасний економіст Р.-М. Солоу вказували на те, що саме науково-технічний прогрес значно розширює межі економічного зростання й соціально-економічного розвитку, змінює не тільки кількісні параметри продуктивних сил, що визначають загальні ознаки зростання й розвитку, але й істотно видозмінює якісну характеристику умов життєдіяльності людей через те, що поява новітніх інноваційних технологій дозволяє впливати і на покращення навколишнього екологічного середовища, і на рівень задоволення зростаючих потреб населення [10, с. 50].

Теоретики індустріального та постіндустріального суспільства американські соціологи-економісти Д. Белл та Е. Тоффлер, досліджуючи соціальні аспекти процесів зростання й розвитку суспільства під впливом науково-технічного прогресу, зробили низку цікавих наукових висновків, які так чи інакше вплинули на розробку концепції сталого розвитку. Зокрема, заслуговують наукової уваги їх положення про те, що за переходу від індустріального до постіндустріального суспільства виникає перехід від виробництва товарів до економіки послуг, що у структурі зайнятості домінує професійний та технічний клас, що значно пояснюється роль науки у реалізації інноваційної політики, що поглиблення інтелектуалізації праці спричиняє залучення вчених до політичних процесів, що багатство й влада перетворюється на цінності, до яких прагнуть і які намагаються отримати класи [10, с. 51].

Доцільно зауважити про цей незаперечний факт, що, незважаючи на марксистсько-ленінський ідеологічний підтекст, певний внесок у розробку проблематики економічного зростання й розвитку (практичні моделі перебудови, пришвидшення, втілення у політиці РСР) зробили такі відомі радянські вчені-економісти, як Л. І. Абалкін, О. І. Анчишкін, Н. П. Кузнецова, О. І. Ноткін, В. К. Черняк, Ю. В. Яковець та ін. Узагальнено їх наукова позиція полягала у виокремленні трьох категорій розвитку: збільшення масштабів продуктивних сил (економічні ресурси) – кількісний аспект; структурні зміни у складі елементів – структурний аспект; зрушення в усереднених та індивідуальних корисностях, споживчих якісних характеристик окремих елементів продуктивних сил – якісний аспект. Ураховуючи те, що кількісний аспект характеризує екстенсивний розвиток продуктивних сил, а структурний і якісний – інтенсивний тип розвитку, автори цих ідей роблять висно-

вок, що науково-технічний прогрес безпосередньо сприяє якісному і структурному вдосконаленню продуктивних сил суспільства [10, с. 51–52].

Значний внесок у розробку концепції сталого розвитку зробили і українські вчені. Класики української економічної думки В. Вернадський, С. Подолинський були занепокоєні проблемою «виживання майбутніх поколінь» і розробили наукові дороговкази її вирішення. Сучасний стан розробки проблематики сталого розвитку можна охарактеризувати так. Провідною організацією, яка досліджує національну специфіку досягнення мети сталого розвитку України, є Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» під керівництвом академіка НААН України М. А. Хвесика. Учені-спеціалісти цієї установи плідно і творчо розробляють і ідеолого-філософські, і концептуально-теоретичні засади сталого розвитку. Результати цих розробок відображені як у чисельних публікаціях (монографіях, статтях), так і в обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів до формування наукових основ стратегії сталого розвитку [5, с. 168; 12, с. 465].

Висвітленню цивілізаційних аспектів методологічних проблем сталого розвитку присвячена колективна монографія як результат науково-дослідної роботи працівників кафедри філософії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана у межах теми, «Концепція сталого розвитку: цивілізаційний контекст», що включена Міністерством науки України до державного реєстру наукових досліджень на 2006–2010 рр. [7, с. 295]. Крім сформованих наукових шкіл, предметом досліджень є концептуальні засади сталого розвитку, значний внесок у розробку цієї проблематики зробили й окремі вітчизняні вчені. Так, В. М. Боголюбов аналізує проблеми сталого розвитку суспільства у контексті формування професійної компетентності магістрів-екологів [1, с. 324]. В. І. Куценко досліджує стратегію і тактику формування сталого розвитку через призму соціогуманітарної сфери [5, с. 468]. Л. В. Проданова розглядає процеси забезпечення сталості економічної системи в умовах глобалізації [14, с. 364], а В. В. Горлинський висвітлює ціннісно-філософські аспекти сталого людського розвитку [3, с. 378].

Про актуальність проблематики сталого розвитку засвідчує і те, що в деяких вищих навчальних закладах уведено для вивчення і викладання такої навчальний курс, як «Основи стійкого розвитку», провідним автором якого є професор Л. Г. Мельник [6, с. 383; 9, с. 654].

Прикметним є і те, що тематика сталого розвитку стала предметом наукового обговорення на теоретико-практичних конференціях,

організаторами яких є навчальні заклади у таких містах, як Тернопіль, Суми, Дніпропетровськ, Кам'янець-Подільський [2, с. 372; 4, с. 193; 8, с. 340; 11; 13, с. 108].

Популяризацію тематики сталого розвитку значну увагу приділяє спеціалізований міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки», який регулярно видає Університет економіки і підприємництва (м. Хмельницький), а засновником є Білоцерківський національний аграрний університет.

Отже, навіть такий фрагментарний аналіз стану розробки проблематики сталого розвитку засвідчує те, що в Україні наукове співтовариство зацікавлене розробкою проблем подальшого розвитку вітчизняної економіки з урахуванням сучасних новітніх досліджень у цій важливій сфері суспільствознавства. У цьому контексті робимо посилання на інформаційно-аналітичну довідку, яку подав В. М. Боголюбов, у якій, зокрема, здійснена диференціація проблематики сталого розвитку із посиланням на конкретних авторів, згідно з якою виділяються концептуальні та методологічні підходи до формування стратегій і принципів переходу суспільства до сталого розвитку [1, с. 13–17].

Історико-теоретичний аналіз наукових поглядів на з'ясування суті такого глобально-суспільного феномена, як сталий розвиток, дозволяє визначити низку дискусійних питань. Від правильної відповіді на них великою мірою залежить і глибина розкриття теоретичного змісту цього поняття. Слід зауважити, що у науковій літературі часто публікуються різноманітні тлумачення терміна «сталий розвиток». Не вдаючись до формально-логічного аналізу співзвучних термінів «сталий», «стійкий» чи навіть «стабільний», вважатимемо, що особливу відмінність у змістовному їх трактуванні складно диференціювати. Тому, можемо стверджувати, що, вживаючи термін «сталий розвиток», змісту цього поняття цілком можуть відповідати і такі терміни, як «стійкий розвиток» чи «стабільний розвиток». Тобто, на нашу думку, це не той випадок, коли потрібна додаткова словесна «еквілібристика» щодо намагання «боротися» за чистоту понятійно-категоріального апарату науки.

Більш важливою у такому розумінні є необхідність розмежування сталого розвитку як певного суспільного феномена, суспільного процесу і сталого розвитку як певної наукової концепції, наукової теорії. Тобто, доцільно завжди чітко відрізнити сталий розвиток в онтологічному та гносеологічному аспектах. Зокрема, слід сприймати сталий розвиток як певний етап, фазу у циклі економічного розвитку, оскільки, крім стабільності, стійкості розвитку системи, виникають такі його характеристики, як спад, піднесення, занепад. Тому цілком логічно

можна стверджувати, що, виділивши об'єкти і суб'єкти сталого розвитку, цілком можливо виділити і як певні його рівні (глобалізаційний, національний, регіональний, індивідуальний), так і певні сфери життєдіяльності (соціальна, економічна, екологічна).

Для більш повної характеристики сталого розвитку як суспільного феномена доцільно аналізувати його і у просторово-часовому вимірі (територія, минуле, майбутнє), і необхідно визначити його кількісно-якісні характеристики (параметри, індекси), що створює необхідну теоретико-методологічну основу для моделювання і прогнозування соціально-економічного розвитку.

Крім використання зазначених філософських, діалектико-логічних категорій «простір», «час», «кількість», «якість» за дослідження суті сталого «розвитку», важливе «методологічне» значення мають такі категорії, як «зміст» і «форма», «причина» і «наслідок», «загальне особливе» і «одиничне», «суть» і «явище», «суперечності» та ін. Це означає, що наукове сприйняття сталого розвитку має таке перевірене на предмет пошуку наукової істини методологічне підґрунтя, як діалектична логіка, оскільки останнім часом із зрозумілих причин її понятійно-категоріальний апарат втрачає теоретичну потугу і практично не використовується в сучасних теоретико-методологічних дослідженнях. Однією із причин такого відкидання цього потужного методологічного інструментарію є намагання надати йому ідеологічного спрямування і сприймати як щось минуле, застаріле.

На нашу думку, науковий пошук істини є неможливим без урахування набутого минулого досвіду, а його ефективність насамперед залежить від уміння його використовувати у процесі теоретичного аналізу. Тоді можемо чітко стверджувати, що врахування застосування категорій, законів, принципів діалектичної логіки як важливого методологічного інструментарію, навіть за дослідження такого феномена, як сталий розвиток, не можна огульно відкидати чи зовсім не сприймати. Адже сходження від конкретно-чуттєвого до абстрактного і від нього до практики і є науковим пошуком істини.

Якщо ж уточнити наведені положення, то це означає, що формування теорій сталого розвитку на основі визначеної концепції передбачає визнання її як порівняно самостійної теоретичної системи із своїм понятійно-категоріальним апаратом, своєю логічно обґрунтованою внутрішньою категоріальною структурою. Такий підхід, на нашу думку, дозволяє значно посилити науково-практичну актуальність і зацікавленість до проблематики сталого розвитку, водночас не відкидає необхідність і можливість застосування таких більш сучасних методологічних інструментів, як системний підхід і т. д.

Зокрема, такі основні поняття в методології системного підходу, як «система», «елементи», «структура», «функція», цілком придатні для більш глибокого сприйняття сталого розвитку як системно-комплексного феномена. Наприклад, вважаємо, що розкриття суті сталого розвитку тільки через три його складові (соціальну, економічну, екологічну) буде більш повним і аргументованим за входження у процес дослідження як його предмета ще однієї підсистеми, у якій будуть теоретично відображені внутрішні структурні взаємозв'язки між визначеними підсистемами.

Ще однією важливою теоретико-методологічною проблемою у процесі дослідження проблематики сталого розвитку є аналіз його специфічної «дорожньої карти» – алгоритму перетворення теоретичних знань у суспільну практику. Адже справді практичне значення будь-якої теорії якраз полягає у тому, щоб отримані наукові результати призвели до підвищення ефективності людської діяльності, безпосередньо впливали на вдосконалення систем управління чи регулювання цієї діяльності. Результатом реалізації такого механізму перетворення знань у дійсність є підготовка реальних науково-методичних рекомендацій, різноманітних програм, планів, які і є тим практичним фундаментом, що безпосередньо впливатиме на ухвалення і прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення та підвищення ефективності людської діяльності у тій чи іншій сфері.

Розкриваючи безпосередньо практичні (онтологічні) аспекти сталого розвитку, не слід заперечувати його гносеологічну, пізнавальну природу, оскільки від глибини її мислення сприйняття значною мірою залежить цивілізаційний характер майбутньої поведінки і діяльності основних дійових осіб, які беруть участь у забезпеченні усталеності соціально-економічного розвитку. Саме цивілізаційна детермінанта, яка охоплює філософську, моральну, релігійну, економічну, екологічну, соціокультурну, освітньо-виховну, етнокультурну, політично-правову та інші складові, зможе забезпечити формування сучасної світоглядної та науково-дослідницької парадигми мислення і втілити її у відповідну наукову систему понять і категорій [7, с. 7].

Крім теоретичної бази формальної і діалектичної логіки, системного підходу та інших загальнонаукових методологічних інструментаріїв, за дослідження проблематики сталого розвитку не можна обійтись без використання як методу аналізу теоретичних положень таких наук, як економічна теорія, соціологія, менеджмент, математика, статистика та інших, дотичних до цієї тематики наукових дисциплін.

Тобто теоретико-методологічний взаємозв'язок тут є цілком зрозумілим: теоретичні положення вказаних наук також є необхідним

і надзвичайно важливим методологічним інструментарієм наукового пізнання досліджуваного суспільного феномена – сталого розвитку.

Висновки. Отже, теоретико-методологічний аналіз концептуальних засад сталого суспільно-економічного розвитку обов'язково повинен передбачати адаптацію його застосування до конкретних суспільно-економічних обставин і реалій. Тому формування оптимального навколишнього середовища для забезпечення сталого розвитку, зокрема в Україні, апіорі передбачає створення належного механізму державно-правового регулювання в умовах стабільного суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку. А це означає, що у сучасній кризовій ситуації, яка виникла в Україні, потрібно формувати надійний та ефективний фундамент для забезпечення стійкого, стабільного розвитку суспільно-економічної системи України.

1. Боголюбов В. М. Сталий розвиток суспільства: соціально-екологічні аспекти формування професійної компетентності магістрів-екологів: монографія / В. М. Боголюбов. – Херсон, 2013. – 324 с.

2. Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації: матеріали наук.-практ. Інтернет-конф. (9–10 грудня 2010 р.). – Тернопіль: Крок, 2010. – 372 с.

3. Горлинський В. В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір: монографія / В. В. Горлинський. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2011. – 378 с.

4. Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 3–5 квітня 2012 року). – Суми: Сумський державний ун-т, 2012. – 193 с.

5. Кущенко В. І. Сталий розвиток: стратегія і тактика формування через призму соціогуманітарної сфери / В. І. Кущенко. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2012. – 168 с.

6. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. для післядипломної освіти / Л. Г. Мельник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 383 с.

7. Методологія сталого розвитку: цивілізаційний контекст: монографія / В. Х. Арутюнов, С. І. Петрухін, В. М. Свінцицький та ін. – К.: КНЕУ, 2010. – 296 с.

8. Наукові засади сталого розвитку економіки: матеріали міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф. (16–17 червня 2011 р.). – Тернопіль: Крок, 2011. – 340 с.

9. Основи стійкого розвитку: навч. посібник; за заг. ред. Л. Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2005. – 654 с.

10. Проданова Л. В. Економічне зростання й економічний розвиток: забезпечення сталості економічної системи: монографія / Л. В. Проданова. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2011. – 400 с.

11. Сталый розвиток підприємств, регіонів, країн: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Дніпропетровськ, 5–7 листопада 2012 р.). – Дніпропетровськ: Нац. гірничий універ., 2012. – Т. 1. – 154 с., Т. 2. – 240 с.

12. Сталый розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: монографія / за ред. М. А. Хвесика. – К.: Державна установа «Інститут економіки природо-користування та сталого розвитку» Національної академії наук України, 2012. – 465 с.

13. Стратегія і тактика сталого розвитку економіки України: матеріали Міжн. наук.-практ. Інтернет-конференції на базі Подільського державного аграрно-технічного університету (м. Кам'янець-Подільський, 1–2 листопада 2012 р.). – Тернопіль: Крок, 2012. – 108 с.

14. Фоміна М. В. Проблеми сталого економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія / М. В. Фоміна. – Донецьк: ДонНЕУТ, 2010. – 364 с.

15. Фоміна М. В. Сталый розвиток економіки в умовах глобалізації: теорія і методологія: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук / М. В. Фоміна. – Донецьк, 2010. – 38 с.

Пицур Я. С., Сенышин О. С. Историко-теоретический анализ концепции устойчивого социально-экономического развития

Раскрыта сущность основных положений концепции устойчивого развития. Отмечено, что эти понятия являются не только своеобразным открытием современной научной мысли, но и синтезом многих теоретических положений, в той или иной степени имеющие широкую историческую основу. Исследована этимология дефиниции «устойчивое развитие». Обоснована необходимость разграничения устойчивого развития как определенного общественного феномена, общественного процесса и устойчивого развития как определенной научной концепции, научной теории.

Ключевые слова: устойчивое развитие, стабильность, устойчивость, концепция устойчивого развития, обществоведение, общественный процесс, общественно-экономическая система.

Pitsur Y. S., Senyshyn O. S. Historical and theoretical analysis of the concept of sustainable socio-economic development

The essence of the main provisions of the concept of sustainable development was solved in the work. It is noted that this concept is not only a kind of modern social science discovery thoughts, but scientific synthesis of many theoretical positions that have significant historical background to some extent. It also was indicated that the latest development is the history of sustainable development issues which are closely related to the analysis of socio-economic and environmental and economic factors that led to the development of scientific and technological progress. Doctrines of known economists and sociologists on social aspects of the processes of growth and development of the society under the influence of scientific and technological progress, which somehow affected the development of the concept of sustainable development, were considered. The significant contribution to the development of the concept of sustainable development made by Ukrainian scientists was determined. The authors noted the relevance of sustainable development issues

proving facts of relevant teaching courses at local universities, scholarly discussion of such topics in the theoretical and practical conferences and specialized international publications.

The etymology of the definition «sustainable development» was investigated. The need to distinguish sustainable development as a particular social phenomenon, the social process and sustainable development as a scientific concept, a scientific theory were emphasized by the authors. That is always advisable to distinguish between sustainable development in the ontological and epistemological terms. More complete description of sustainable development as a social phenomenon is advisable to analyze as a space-time dimension and must determine its quantitative and qualitative characteristics, creating a theoretical and methodological framework for modeling and forecasting of socio-economic development.

Key words: *sustainable development, stability, sustainability, the concept of sustainable development, social science, social process, social and economic system.*

Стаття надійшла 15 жовтня 2014 р.

УДК 303.01:005:330.131.7

І. О. Ревак

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

(Закінчення. Початок у № 1-2014)

Головне місце у системі економічної безпеки, безумовно, посідає об'єкт безпеки, або керований елемент, який зазнає впливу найрізноманітніших деструктивних чинників і котрий потребує постійного захисту з боку суб'єктів безпеки. Безпека об'єкта – це стан захищеності об'єкта від різноманітних загроз, за якого створені умови для його нормального функціонування. Безпека об'єкта гарантується і підтримується суб'єктом(ами) безпеки шляхом розробки та реалізації системи відповідних заходів.

Суб'єктами безпеки, відповідно до передбачених вітчизняним законодавством гілок влади та суспільних інституцій, є:

- органи законодавчої влади, які визначають на рівні законів основні напрями й механізми гарантування економічної безпеки;
- органи виконавчої влади, що визначають стратегію гарантування економічної безпеки та її реалізацію на рівні економічної політики;